

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

НЕБЕЛЮК ЛЕСЯ РОМАНІВНА

УДК 811.111:81'42:81'373.49

**ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕВФЕМІЗМІВ
В АМЕРИКАНСЬКОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(на матеріалах публікацій засобів масової інформації 2000–2020 рр.)**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Львів – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі англійської філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Бик Ігор Степанович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри іноземних мов,

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Єсипенко Надія Григорівна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича,
завідувач кафедри англійської мови

кандидат філологічних наук, доцент
Голик Сніжана Василівна,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
завідувач кафедри англійської філології

Захист відбудеться «22» квітня 2021 року о 13:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою 79000 м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 405.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005 м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий «22» березня 2021 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат філологічних наук, доцент

О. В. Татаровська

ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОБОТИ

Реферована дисертація присвячена дослідженню лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів в американському англомовному політичному дискурсі. Роботу виконано з опорою на теорії когнітивної лінгвістики (Дж. Лакофф, М. Джонсон, Ж. Фоконьє, М. Тернер, Дж. Чартеріс-Блек, А. Кацев, Н. Арутюнова, Ш. Коулсон, Н. Болдирєв, Е. МакКормак, Л. Гуссенс, Р. де Мендоза).

Політичні події дають поштовх до виникнення лексичних засобів із яскраво вираженими вуалітивними функціями. Одним із таких засобів є евфемізми, які широко застосовуються в політичному дискурсі. Широке використання евфемізмів пов'язане з тим, що все частіше з'являються негативні факти, які потребують позитивнішого та не надто різкого подання адресатам. На сучасному етапі феномен евфемізму все більше абстрагується від стилістики та від поняття стилістичного засобу й переходить у політичну та соціальну сфери життя, стаючи засобом маніпулювання думкою. Незважаючи на те, що феномен евфемізації розглядався мовознавцями з різних точок зору, їхні дослідження не вичерпують усі аспекти цього явища, оскільки лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів та когнітивні процеси евфемізації небажаних аспектів реальності залишаються поза увагою лінгвістів. Саме цей факт і обумовив **вибір теми** дослідження.

Актуальність теми дослідження визначається недостатнім вивченням когнітивних аспектів феномену евфемізації в американському англомовному політичному дискурсі та впливу цього явища на адресата. Потреба у вивченні лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів також зумовлена можливістю їх використання як засобів спотворення сприйняття інформації та маніпуляції суспільною свідомістю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, які проводяться на кафедрі англійської філології факультету іноземних мов ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» в межах держбюджетної наукової теми «Концептуальна і мовна картини світу» (номер державної реєстрації 0113U001963). Тему дисертації затверджено Вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 5 від 27 травня 2014 року). Тему уточнено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 2 від 01 березня 2017 року) та на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № 7 від 31 серпня 2020 року).

Метою дослідження є виявити лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів в американському англомовному політичному дискурсі, розкрити когнітивні механізми в їхній основі та описати особливості асоціативного сприймання евфемізмів.

Відповідно до поставленої мети передбачається виконання таких **завдань**:

– розглянути теоретико-критичну базу евфемізації в американському англомовному політичному дискурсі;

- дослідити когнітивні основи явища евфемізації та напрацювати методологічну основу дослідження лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів;
- визначити лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів концептуально-метафоричного типу у світлі теорії концептуальної метафори;
- визначити лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів із застосуванням теорії концептуальної інтеграції;
- змоделювати концептуальні мережі для лінгвокогнітивного аналізу евфемізмів та виявити приховані евфемістичні смисли;
- розкрити лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів концептуально-метонімічного та метафтонімічного типу.

Об'єктом дослідження є евфемізми в американському англомовному політичному дискурсі.

Предметом дослідження є лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів концептуально-метафоричного, концептуально-метонімічного та метафтонімічного типу в американському англомовному політичному дискурсі.

Матеріалом дослідження є 221 евфемізм, утворений на базі концептуальної метафори, концептуальної метонімії та метафтонімії, виявлений методом суцільної вибірки із статей періодичних американських англомовних видань “The New York Times” та “The Washington Post” 2000–2020 рр. та зі словників евфемізмів.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано низку **методів дослідження**: *метод компонентного аналізу* (для дослідження лексичних значень евфемізмів); *метод польового моделювання* (для групування евфемізмів, об'єднаних спільною сферою вживання навколо спільної концептуальної метафори, закладеної в їхній основі); *метод концептуального аналізу* (для моделювання й опису концептів, на яких базуються евфемізми); *функціональний метод* (з метою дослідження евфемізмів в дії, їхнього впливу на адресата), *метод аналізу концептуальної метафори* (для виявлення концептуальної метафоричної думки, вкоріненої в концептуальній картині світу), *методика мережевого моделювання* (для побудови концептуальних мереж).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі *вперше виокремлено й системно досліджено* евфемізми сучасного американського англомовного політичного дискурсу з опорою на теорію когнітивної лінгвістики; *виокремлено* концептуальні метафори, які стали основою евфемізмів концептуально-метафоричного типу в американському англомовному політичному дискурсі; на основі теорії концептуальної інтеграції *змодельовано* концептуальні мережі, які відображають механізми творення прихованих смислів евфемізмів різних тематичних груп; *виявлено* спільну метонімічну модель в основі евфемізмів концептуально-метонімічного типу; *з'ясовано* особливості багаторівневих когнітивних процесів, які лежать в основі творення евфемізмів метафтонімічного типу; *описано* особливості асоціативного сприйняття евфемізмів у політичному дискурсі.

Наукову новизну одержаних результатів відображено у **положеннях, які виносяться на захист**:

1. Евфемізм у політичному дискурсі є засобом маніпулювання думкою і виражає поняття чи факти, які не є нетактовними чи табу, проте негативно сприймаються адресатами та є незручними для політиків.

2. Евфемізм є окремим випадком концептуальної деривації, меліоративний ефект якої досягається в результаті дії когнітивних механізмів концептуальної метафори, концептуальної метонімії та метафтонімії.

3. Концептуально-метафоричні евфемізми володіють великим потенціалом і мають вплив на когніцію людини, зокрема завдяки концептуалізації через протилежні сфери знань.

4. Аналіз через теорію концептуальної інтеграції із побудовою концептуальних мереж розкриває процес утворення евфемістичного смислу та приховані конфлікти протилежних смислів.

5. Когнітивною основою для концептуально-метонімічних евфемізмів є метонімічна модель ЦІЛЕ замість ЧАСТИНИ. Основною лінгвокогнітивною характеристикою цих евфемізмів є неінформативність.

6. Метафтонімічні евфемізми в американському англомовному політичному дискурсі є «прихованими» і для них характерний конфлікт протилежних смислів.

7. Конфлікт протилежних смислів в основі евфемізації збільшує потенціал евфемізмів в американському англомовному політичному дискурсі та підсилює невидиму політичну маніпуляцію.

Теоретичне значення роботи зумовлено тим, що її результати змінюють уявлення про функціонування евфемістичної лексики в сучасній англійській мові та виявляють інтеграцію між семантично віддаленими, а також протилежними смислами на когнітивному рівні. Фактичний матеріал та концептуальні мережі для аналізу евфемізмів можуть бути використані при подальшому вивченні евфемізмів в площині таких теоретичних дисциплін як когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, нейролінгвістика, прагмалінгвістика. Отже, зроблено певний внесок у виявлення впливу лексики на когніцію адресата.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в роботі висновки мають безпосередню практичну спрямованість і можуть бути використані: 1) у науково-дослідній сфері — як підґрунтя для подальшого опрацювання та вирішення проблем, пов'язаних із феноменом евфемізації; 2) у сфері прикладної лінгвістики — як рекомендації та пропозиції для осіб, що працюють із сучасними друкованими американськими англомовними засобами у випадку труднощів при інтерпретації одиниць, що використовуються для завуальовування інформації; 3) у навчальному процесі — при викладанні курсів «Когнітивна лінгвістика», «Лексикологія», «Практика перекладу», «Психолінгвістика», «Соціолінгвістика», «Лінгвокультурологія», при вивченні студентами політичного вокабуляру в рамках практичного курсу англійської мови для здобуття необхідних знань, їх розширення і поглиблення.

Результати дослідження сприяють полегшенню декодування евфемізмів в англомовному медійному та політичному дискурсах.

Апробація дослідження. Основні теоретичні положення та результати дослідження висвітлено на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: Interdisciplinary platform for young academics and professionals “Falling Walls Lab 2016 Kyiv”, м. Київ, 29 вересня 2016 року; I Міжнародній науково-практичній конференції «Філософія мови та нові тенденції у перекладознавстві й лінгвістиці», м. Київ, 6–7 квітня 2017 року; X Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми германської філології та перекладу», м. Чернівці, 4–5 травня 2017 року; Scientific and Professional Conference “Philology and Linguistics in the Digital Age”, м. Будапешт, 31 березня 2019 року; Всеукраїнській науковій конференції «Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов», м. Вінниця, 25 січня 2021 року; Міжнародній науково-практичній конференції «Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку», м. Одеса, 29–30 січня 2021 року та на щорічних звітних наукових конференціях факультету іноземних мов та кафедри англійської філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (2015–2020 рр.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено в 8 одноосібних публікаціях, із них 4 статті надруковано в наукових фахових виданнях України, 1 стаття – в іноземному науковому журналі, 3 – у тезах доповідей, виголошених на наукових конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, списку опублікованих праць автора, переліку умовних позначень, вступу, чотирьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (302 позиції) та 3 додатків. Повний обсяг дисертації – 220 сторінок, основний зміст викладено на 170 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено його предмет та об'єкт, сформульовано мету та завдання, окреслено методи дослідження, подано наукову новизну, практичну цінність роботи, визначено положення, які виносяться на захист, наведено дані про апробацію, структуру та обсяг дисертаційної праці.

У першому розділі **«Явище евфемізації в політичному дискурсі»** проаналізовано наявні в лінгвістиці визначення евфемізму; проведено огляд процесів творення евфемізмів, їхні ознаки, функції та класифікації; узагальнено визначення політичного дискурсу та політичного евфемізму, виявлено роль евфемізмів як засобів маніпулювання думкою в американському англійському політичному дискурсі (далі ААПД).

Явище евфемізації одні дослідники розглядають із точки зору стилістики (Б. Ларін, Т. Кияк, А. Попова, О. Селіванова), інші дослідники акцентують саме на прагненні мовця бути ввічливим, а евфемізм трактують як субститут грубого слова чи явища (А. Кацев, Г. Пауль, В. Караулов). Проте евфемізм усе більше

абстрагується від стилістики та стає засобом заміни не тільки нетактовних і грубих слів, а й засобом заміни саме небажаних слів та явищ із метою їхньої вуалізації. При цьому небажане слово чи явище необов'язково є грубим чи табуйованим (К. Кантур, Л. Крисін, К. Алан, К. Барідж, В. Великорода). У нашій роботі ми беремо за основу визначення евфемізму В. Б. Великорода, яка розглядає евфемізми як одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких із соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним. Мовознавиця зазначає, що сучасні евфемізми сфер реклами, політики, медицини тощо необов'язково є заміниками грубого чи образливого слова, денотат не у всіх випадках різко негативний, а спектр причин вживання мовцями сучасних евфемізмів різноманітніший, аніж вважалося раніше. Вибір саме такого трактування евфемізму зумовлений тим, що евфемізм у політичному дискурсі застосовується не тільки з етичних міркувань, ввічливості чи причин табу, а й служить засобом завуалювання небажаних явищ чи дій із точки зору політики.

У власне лінгвістичному аспекті зазвичай розрізняють дві ознаки евфемізмів (А. Кацев). Перша полягає в наявності негативного денотата в евфемізмі (предмета чи явища), унаслідок чого пряме найменування предмета чи явища не може бути використане, тому підлягає завуальюванню. Друга ознака – опосередкованість номінації меліоративного, «покращеного» характеру. Евфемізми класифікуються за ступенем закріплення в системі мови, за ареалом розповсюдження та за темпоральною ознакою (К. Кантур). Евфемізми також класифікуються на основі таких трьох чинників: функціонально-прагматичний, дистрибутивний та лексико-семантичний (В. Великорода).

Політичний дискурс є будь-яким мовленнєвим утворенням, суб'єкт, адресат або зміст яких корелює зі сферою політики. Політичний дискурс спрямований на досягнення та утримання влади. Оскільки політичний дискурс значною мірою опосередкований засобами масової інформації, встановлено, що статті з періодичних видань, які стосуються політики, належать до політичного дискурсу.

Політичні евфемізми, як стверджує А. Міроніна, є засобами реалізації мовної стратегії відхилення від істини, тобто універсальним лінгвістичним явищем, що звичайно обумовлюється соціально-історичними й морально-етичними нормами, національними й мовними традиціями того або іншого суспільства. Політична евфемізація є стратегією затушовування небажаної інформації, що дозволяє зробити менш очевидними неприємні факти. Мовознавиця виокремлює наступні ознаки політичних евфемізмів:

- 1) умотивованість;
- 2) наявність ціннісних домінант;
- 3) лозунговість;
- 4) діалектичність евфемістичного перетворення;
- 5) здатність утворювати опозицію «свої – чужі».

Евфемізми в політичному дискурсі в основному виконують *вуалітивну* функцію, оскільки в політиків є потреба приховувати неприємні та негативні факти.

Вони також виконують *риторичну* функцію, змінюючи чи нав'язуючи позитивне ставлення до певних негативних явищ. *Елевативна* функція евфемізмів у політичному дискурсі виражена потребою подання негативних, політичних дій та фактів у позитивному чи нейтральному світлі. Евфемізми політичного дискурсу виконують також *конспіративну* функцію, саме для ускладнення розуміння певних негативних явищ, тож реципієнти, що не належать до політичної сфери, упускатимуть цю інформацію, не надаючи їй жодної уваги та не реагуючи на неї. *Дистортивна* функція є найнебезпечнішою з точки зору інформованості реципієнтів, оскільки евфемізм може спотворити сприйняття реальності, заспокоїти або залишити нейтральним реципієнта тоді, коли треба реагувати й діяти. Часте вживання певного евфемізму стосовно якогось негативного факту може призвести до входження його в повсякденну лексику, витіснення найменування негативного факту та нейтралізацію негативного змісту. Це може призвести до спотворення цінностей.

Евфемізми характеризуються широким спектром механізмів творення та є одиницями вторинної номінації. Це явище є залежним від контексту та керується імпліцитними інтенціями автора щось приховати або не звучати різко. Отже, вони є зручним засобом у політичному дискурсі, що завуальовує негативну інформацію, приховані інтенції та пропаганду політиків.

У другому розділі «**Теоретичні та методологічні засади дослідження лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів**» обґрунтовується вибір напряму дослідження, викладаються його теоретичні засади та загальна методика.

Поява когнітивістики сприяла переходу лінгвістики від вивчення власне мови до розгляду мови як інструмента впливу на когнітивні процеси реципієнта та засоби пізнання світу. Звернення до когнітивних основ явища евфемії дозволяє подивитися на це питання дещо ширше: евфемізація в цьому випадку є ширшим поняттям, ніж внутрішньосистемні відносини між одиницями, вона може розглядатися як механізм формування нового смислу (поняття), в основі якого лежать певні концептуальні схеми та моделі вторинної інтерпретації знань (Н. Болдирєв, Ю. Алексикова). З цієї точки зору евфемізація є окремим випадком концептуальної деривації, тобто процесом формування нового смислу в результаті певного способу інтерпретації вихідного вербалізованого знання, а евфемізм – одним зі способів вторинної репрезентації знань у мові. Суть евфемізації полягає в нейтралізації вихідної негативної характеристики, що асоціюється з первинним значенням. В основі нейтралізації негативних характеристик вихідного концепту лежать механізми *концептуальної метафори* (перенесення знань з однієї концептуальної сфери “*source domain*” в іншу концептуальну сферу “*target domain*” (Дж. Лакофф, М. Джонсон)), *концептуальної метонімії* (когнітивний процес, у якому один концепт-джерело забезпечує ментальний доступ до другого концепту-цілі в межах одного домена (сфери), або ідеалізованої концептуальної моделі (З. Ковечеш, Г. Раден)) та *метафтонімії* (концептуальна взаємодія між метафорою та метонімією (Л. Гуссенс)). Ці когнітивні механізми були виявлені в основі евфемізмів в ААПД. Когнітивні основи евфемізмів збільшують їхній евфемістичний

потенціал (термін А. Кацева), який визначається як ступінь здатності евфемізму виконувати свою основну функцію – завуальювати неприйнятні об'єкти дійсності, викликаючи в свідомості реципієнта позитивніші порівняно з прямою номінацією асоціації.

На основі виявлених когнітивних механізмів в основі евфемізмів було сформовано 3 групи: концептуально-метафоричні, концептуально-метонімічні та метафтонімічні евфемізми. Дослідження лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів кожної з цих груп проводилося із застосуванням методик та інструментарію теорії концептуальної метафори (далі ТКМ), теорії концептуальної інтеграції (далі ТКІ) та теорії концептуальної метонімії залежно від когнітивних механізмів в основі евфемізмів.

Дослідження лінгвокогнітивних характеристик концептуально-метафоричних евфемізмів відбувається у два етапи. На *першому етапі* застосовується процедура ТКМ (Дж. Лакофф, М. Джонсон), яка дозволяє встановити закріплені, вже наявні в довготривалій пам'яті, зв'язки між концептуальними сферами (*target* та *source domains*) і проаналізувати перенесення знань зі сфери-джерела на сферу-ціль. Виявлено, що в політичному дискурсі відбувається евфемістична концептуалізація негативної сфери знань (*target domain*) через позитивну сферу (*source domain*). На першому етапі дослідження лінгвокогнітивних характеристик концептуально-метафоричних евфемізмів відбувається когнітивний процес осмислення негативного явища через позитивне із подальшим перенесенням властивостей зі сфери-джерела на сферу-ціль (див Рис. 1). У результаті цього перенесення ми отримуємо широке розуміння того, що концептуальна метафора в основі досліджуваних евфемізмів впливає на те, як адресат сприймає негативне явище, а саме, що він сприймає його через позитивне чи нейтральне явище порівняно з денотатом і розглядає це явище через призму властивостей позитивного чи нейтрального явища, що і зумовлює утворення евфемістичного смислу.

Рис. 1. Концептуально-метафоричне перенесення зі сфери-джерела на сферу-ціль

На *другому етапі* дослідження лінгвокогнітивних характеристик концептуально-метафоричних евфемізмів застосовується ТКІ (Г. Фоконьє, М. Тернер) із побудовою концептуальних мереж, яка надає більше можливостей для

вичерпного аналізу лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів в ААПД, оскільки концептуальна інтеграція є онлайн процесом, який відображає як закріплені метафори, так і утворює недовготривалі й нові концептуалізації, щоб доповнити їх, тоді як ТКМ лише аналізує метафору як стійкий систематичний зв'язок між двома концептуальними сферами, співставлення між якими відбувається на основі структури знань, які зберігаються в довготривалій пам'яті. Цій теорії властива багатопросторовість. Виокремлюють 4 основні ментальні простори: 2 вхідні простори (*Input space 1*, *Input space 2*), до яких входять так звані сценарії; родовий простір (*Generic space*), що представляє концептуальну структуру, яка властива двом вхідним просторам, та простір бленду (*Blended space*), де матеріали з двох вхідних просторів поєднуються та взаємодіють.

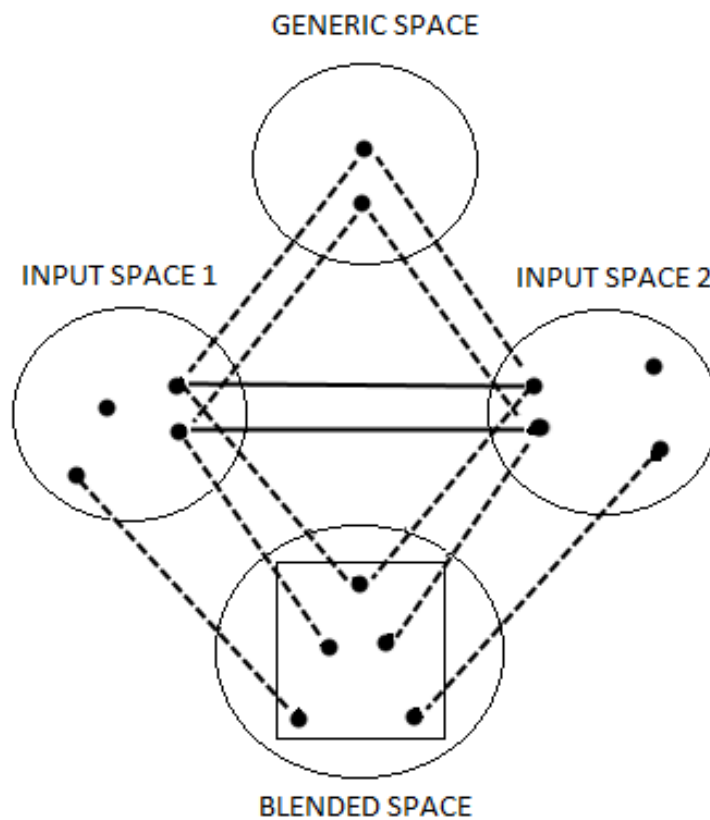

Рис. 2. Концептуальна мережа

Кола на Рис. 2. позначають ментальні простори: два вхідні простори, родовий простір та простір бленду. Суцільні лінії позначають перехресну відповідність, яка встановлює перенесення між аналогами двох вхідних просторів, штрихові лінії – проекцію елементів між просторами. Квадрат на Рис. 1. зображує емергентну структуру, тобто новий смисл, який поєднує в собі результат злиття елементів із вхідних просторів, поєднання невідповідних аналогів із вхідних структур у просторі бленду та вибірккові проекції.

Оскільки евфемізм є одиницею вторинної номінації і може утворювати новий, покращений смисл, ТКІ дала змогу чітко виокремити та проаналізувати цей новий смисл (концепт). Завдяки ТКІ було з'ясовано, що евфемістичний смисл є

результатом поєднання несумісних смислів. Тобто висновок виникає не тільки в результаті встановлення зв'язків між аналогами та їхнього злиття в просторі бленду, а значною мірою при спробі поєднати несумісні елементи, які є логічно непоєднуваними. На стику цих смислів виникає новий емергентний смисл, тобто нова, миттєва, не закріплена в довготривалій пам'яті концептуалізація, яка і є основою для певної групи евфемізмів, і саме вона проявляє приховані смисли та інтенції автора.

Застосування теорії концептуальної метонімії, яку З. Ковечеш та Г. Радден трактують як когнітивний процес, у якому один концепт-джерело (джерело) забезпечує ментальний доступ до другого концепту-цілі (ціль) у межах одного домена (сфери) або ідеалізованої концептуальної моделі, дає змогу розкрити, яка саме метонімічна модель закладена в основу концептуально-метонімічних евфемізмів і як це впливає на сприйняття адресатів. Виявлено, що для концептуально-метонімічних евфемізмів в ААПД характерним є утворення саме на основі концептуальної метонімії ЦІЛЕ замість ЧАСТИНИ.

Метафтонімія є метонімічним розщепленням у процесі концептуальної інтеграції. Оскільки метафора та метонімія є концептуальними феноменами, вони можуть належати до одних і тих самих сфер, взаємодіючи в межах однієї концептуальної системи. Отже, у процесі концептуальної інтеграції при проекції з однієї концептуальної сфери в іншу можлива активація одного з елементів сфери і його переосмислення як суміжного, або суміжна проекція елемента однієї сфери потребує концептуального розширення за схожістю (О. Шарманова). З'ясовано, що метонімічні зв'язки як складові метафтонімії в основі евфемізмів скеровують адресата до побудови позитивного сценарію, активізуючи певні елементи з позитивнішої сфери знань порівняно з денотатом. Через метафтонімічну основу евфемізм здатний викликати емоцію та асоціацію, потрібну для завуалювання.

У третьому розділі **«Лінгвокогнітивні характеристики концептуально-метафоричних евфемізмів у світлі теорій концептуальної метафори та концептуальної інтеграції»** здійснено лінгвокогнітивний аналіз концептуально-метафоричних евфемізмів в ААПД, сконструйовано концептуальні мережі, виявлено приховані евфемістичні смисли та описано особливості асоціативного сприйняття цих евфемізмів адресатами.

Концептуально-метафоричні евфемізми складають найбільшу частку в досліджуваних текстах – 72 % (160 евфемізмів).

На першому етапі аналізу лінгвокогнітивних характеристик концептуально-метафоричних евфемізмів в ААПД із використанням теорії концептуальної метафори встановлено позитивні або відносно нейтральні сфери-джерела, за допомогою яких концептуалізуються негативні явища при евфемізації, та виокремлено 25 концептуальних метафор, що є основами евфемізмів таких трьох тематичних груп: 1) *евфемізми на позначення негативних дій та особистісних якостей політиків*; 2) *евфемізми воєнної сфери*; 3) *евфемізми економічної сфери*.

На другому етапі завдяки ТКІ змодельовано концептуальні мережі лінгвокогнітивного аналізу для визначення лінгвокогнітивних характеристик

концептуально-метафоричних евфемізмів в ААПД. Під час цього аналізу були виявлені приховані евфемістичні смисли, що утворюються на поєднанні несумісних елементів у просторі бленду, які є невидимими при аналізі, із застосуванням ТКІ.

Аналізуючи лінгвокогнітивні характеристики концептуально-метафоричних евфемізмів через призму ТКМ та ТКІ встановлено, що *негативні дії та особистісні якості політиків* в ААПД евфемізуються на базі таких концептуальних метафор: POLITICS IS SPORT, COWARDICE IS ILLNESS, BRIBERY IS COURTESY; така концептуалізація сприяє виникненню покращених асоціацій щодо дій, які підривають репутацію політиків. Евфемізація номінації «брехня» базується на концептуальних метафорах LIE IS EMBROIDERY, LIE IS CREATIVITY, LIE IS ARRANGEMENT OF INFORMATION, LIE IS MISTAKE, LIE IS TRUTH, які призводять до подання інформації, яка не відповідає дійсності, як цілком можливої, реальної, а іноді й правдивої; так руйнується логічна межа між правдою та брехнею.

Концептуально-метафоричні *евфемізми воєнної сфери* базуються на таких концептуальних метафорах: WAR IS CLEANING, WAR IS BRINGING ORDER, WARFARE IS CURE, WAR IS DEFENSE/SECURITY, WAR IS PEACE, VICTIMS OF WAR ARE OBJECTS, INVASION IS RESEARCH, WAR IS ENLIGHTENMENT, WAR IS LIBERATION, SPY EQUIPMENT IS CLOTHES, DESTROYING EVIDENCE IS DISINFECTON, які представляють війну як невідкладні та потрібні дії, спрямовані на досягнення позитивного результату, і формують покращені асоціації щодо війни та дій, із нею пов'язаних.

Концептуально-метафорична евфемізація *економічної сфери* базується на таких концептуальних метафорах: TAX IS ENDOWMENT, TAX IS PROFIT, RAISING TAXES IS MODERNIZATION, BANKRUPTCY IS CLEANING, INABILITY IS CHALLENGE, UNEMPLOYMENT IS FREEDOM, у результаті негативні економічні явища сприймаються адресатами як правильні та виправдані дії політичних діячів, а також навіюється атмосфера добробуту й фінансової стабільності в країні. Виявлено, що досить часто для творення концептуально-метафоричних евфемізмів ААПД застосовуються саме сфери медицини, порядку та освіти, оскільки ці сфери є добре знайомими для адресатів і викликають у них позитивні асоціації.

Для ААПД характерна евфемістична концептуалізація через протилежні сфери знань: WAR IS PEACE, LIE IS TRUTH, TAX IS PROFIT. Евфемізми при такій концептуалізації володіють більшим евфемістичним потенціалом та більшим впливом на асоціативне мислення адресатів, що зумовлює виникнення позитивних реакцій на різко негативні явища, результатом чого стає переосмислення цінностей.

Внаслідок застосування теорії концептуальної інтеграції простежено конфлікт протилежних смислів, коли певне явище концептуалізується через повністю протилежний смисл, навіть якщо концептуальна інтеграція відбувається між вхідними просторами, які не є протилежними. Конфлікт протилежних смислів виражається саме при поєднанні протилежних елементів у просторі бленду, які були спроектовані з вхідних просторів, що не є протилежними: BRIBERY IS COURTESY (*dishonest person / well-bred person, unacceptable / acceptable*), WAR IS BRINGING

ORDER (*chaos / order*), WARFARE IS CURE (*death / life*), WAR IS DEFENSE/SECURITY (*destruction / preservation*), WAR IS LIBERATION (*conqueror / liberator, to invade / to free, capture / release*), LIE IS ARRANGEMENT OF INFORMATION (*false facts / true facts*), LIE IS MISTAKE (*intentionally / unintentionally*), TAX IS ENDOWEMENT (*obligatory / free will*), TAX IS PROFIT (*decrease of income / increase of income*). Евфемізми при такій концептуалізації мають більший евфемістичний потенціал та більший вплив на асоціативне мислення адресатів, що зумовлює виникнення позитивних реакцій на різко негативні явища, результатом чого стає переосмислення цінностей.

У четвертому розділі «Лінгвокогнітивний аналіз концептуально-метонімічних та метафтонімічних евфемізмів» досліджено лінгвокогнітивні характеристики концептуально-метонімічних евфемізмів, опираючись на теорію концептуальної метонімії, та метафтонімічних евфемізмів, конструюючи концептуальні мережі за ТКІ. Описано особливості асоціативного сприйняття цих евфемізмів адресатами.

Концептуально-метонімічні евфемізми складають найменшу частку із досліджуваних евфемізмів – 9% (19 евфемізмів).

Концептуальна метонімія ЦІЛЕ замість ЧАСТИНИ є когнітивною основою концептуально-метонімічних евфемізмів в ААПД. Це надає евфемізмам непомітності в політичному дискурсі. Адресати не зауважують негативних явищ, оскільки вони представлені через ширші позитивні або нейтральні поняття, які й включають ці негативні явища. Отже, не робиться акцент на конкретному негативному явищі, а навпаки – це негативне явище узагальнюється, виступаючи частиною цілого позитивнішого або нейтрального широкого поняття. Чим ширше поняття цілого, тим ганебніше і негативніше явище воно прикриває, іноді категоріям узагальнення немає меж, і вони можуть включати надзвичайно велику кількість понять як негативних, так і позитивних (див Рис. 3).

Рис. 3. Концептуальна метонімія ЦІЛЕ замість ЧАСТИНИ

При евфемізації політичного дискурсу такими евфемізмами в адресатів виникає ілюзія благополучності, успішності та безбідності, адже для пересічних громадян інформація, евфемізована таким способом, не несе повідомлення.

В ААПД трапляються евфемізми, когнітивні механізми творення яких не є чіткими, а джерело метафори не завжди легко досяжним, але натомість простежується певний метонімічний зв'язок між евфемізмом та явищем, яке він позначає. Отже, ми розглядаємо ці евфемізми як такі, що утворені на основі метафтонімії (інтеграція метафори та метонімії) і називаємо їх метафтонімічними евфемізмами. Метафтонімічні евфемізми складають 19% (42 евфемізми) серед досліджуваних евфемізмів в ААПД.

Евфемізми *тіньової економіки, відступу, звільнення з роботи та хабарництва* в ААПД утворюються на основі метафтонімії, яка виражається концептуальною метафорою із метонімічним розширенням її джерела або цілі. Застосування ТКІ для визначення лінгвокогнітивних характеристик досліджуваних метафтонімічних евфемізмів надає можливість виокремити та проаналізувати це метонімічне розширення джерела чи цілі метафори, а також простежити, як це метонімічне розширення впливає на утворення прихованого евфемістичного смислу і призводить до зміни погляду адресата та реакції щодо негативного явища.

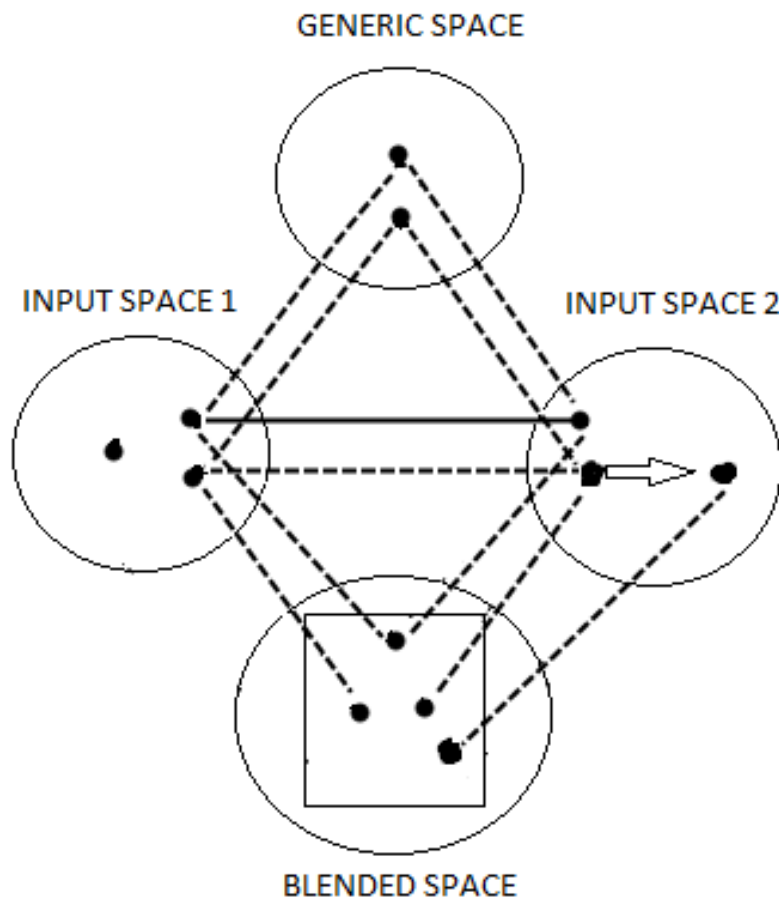

Рис. 4. Концептуальна мережа із метонімічним розширенням одного із вхідних просторів

Так, як і для аналізу концептуально-метафоричних евфемізмів, було побудовано чотирипросторову концептуальну мережу (див. Рис. 4) із виокремленням спільних для двох вхідних просторів структур у родовому просторі, побудовою сценарію у двох вхідних просторах та простір бленду із проєкціями на нього з двох вхідних просторів (стрілочка у вхідному просторі 2 на Рис. 4. позначає метонімічний зв'язок з елементом у межах одного і того ж простору). Проте в одному із вхідних просторів виокремлено елемент, який, окрім зв'язку за схожістю із аналогічним елементом іншого вхідного простору, має метонімічний зв'язок за суміжністю зі ще одним елементом у межах одного і того ж простору. Останній, як правило, проєктується окремим елементом до простору бленду і входить до емергентної структури простору бленду, тобто впливає на утворення евфемістичного прихованого смислу.

Завдяки застосуванню ТКІ було простежено конфлікт протилежних смислів в основі всіх зазначених груп метафтонімічних евфемізмів, окрім евфемізмів *хабарництва*. Конфлікт протилежних смислів збільшує евфемістичний потенціал цих евфемізмів.

Маніпулятивний ефект евфемізмів, що засновані на метафтонімії, здійснюється завдяки висуванню на перший план якогось певного потрібного аспекту і «затушовуванню» або відходу інших, не таких бажаних аспектів на задній план. Лінгвокогнітивний аналіз дає змогу стверджувати, що евфемізми в ААПД, в основі яких метафтонімія, є прихованими в дискурсі. Такі евфемізми проникають в дискурс, «маскуючись» під одиниці первинної номінації. Вони не виділяються, не ідентифікуються адресатами як евфемізми, набувають широкого вжитку і витісняють прямі найменування.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів в ААПД дало можливість зробити такі висновки:

1. Евфемізми виступають засобами вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, які значною мірою полегшують процес передачі неприємної інформації та вживаються для субституції соціально, психологічно чи політично неприйнятних прямих номінацій. Щоб стати евфемізмом, найменування має створювати асоціації у свідомості адресанта й адресата з предметом чи явищем більш позитивної оцінки, ніж денотат. Евфемізм набуває нових функцій та розширює свою сферу вживання. Спектр причин для евфемізації збільшується, оскільки в сучасних соціально-культурних та політичних умовах з'являється все більше факторів, які потребують покращеного сприйняття адресатами.

Політичний дискурс відображає боротьбу за владу і це зумовлює особливості комунікативних дій, основою яких є прагнення впливати на інтелектуальну, вольову та емоційну сфери адресата. Оскільки метою політичного дискурсу є не опис, а створення ґрунту для переконання адресатів, спонукання до дії, у політичному дискурсі навмисне використовуються такі аргументаційні моделі, які, перш за все,

впливають на когнітивну (пізнавальну) та емоційну здатності адресата. Саме одним із таких засобів у політичному дискурсі є евфемізм, оскільки він як одиниця вторинної номінації створює новий смисл, впливає на свідомість адресата, викликає покращені асоціації щодо негативних явищ і завуальовує певне ганебне політичне діяння. Політичним евфемізмом є будь-який евфемізм, що відповідає вищезгаданим ознакам, які виокремлює А. Мироніна.

2. Когнітивний аспект феномену евфемізації полягає в тому, що евфемізм є окремим випадком концептуальної деривації, меліоративний ефект якої досягається в результаті дії когнітивних механізмів концептуальної метафори, концептуальної метонімії та метафтонімії, які сприяють утворенню нових смислів і завуальовують небажаний денотат. На основі виявлених когнітивних механізмів, евфемізми в ААПД поділяються на *концептуально-метафоричні*, *концептуально-метонімічні* та *метафтонімічні* евфемізми.

3. На основі застосування процедури ТКМ до визначення лінгвокогнітивних характеристик концептуально-метафоричних евфемізмів встановлено, що перенесення властивостей при концептуально-метафоричній евфемізації в ААПД відбувається з позитивної чи нейтральної сфери-джерела на негативну сферу-ціль. Тобто негативне політичне явище концептуалізується через позитивне, нейтральне чи таке, що не викликає соціального осуду. У результаті виокремлення концептуальних метафор, що закладені в основі евфемізмів, встановлено, що евфемістичний смисл утворюється на основі осмислення негативного політичного явища через позитивне чи принаймні нейтральне та встановлення аналогічного зв'язку між ними з подальшим перенесенням позитивних властивостей на негативні.

4. При застосуванні ТКІ із побудовою концептуальних мереж для лінгвокогнітивного аналізу концептуально-метафоричних евфемізмів виявлені приховані евфемістичні смисли, які є невидимими при аналізі із застосуванням тільки ТКМ. Завдяки ТКІ встановлено, що ці приховані евфемістичні смисли утворюються на стику семантично несумісних смислів. Отже, позитивна конотація виникає при інтеграції певних логічно несумісних та семантично віддалених елементів знань, які в поєднанні із закріпленими концептуалізаціями утворюють новий евфемістичний смисл.

5. На основі аналізу тенденції евфемістичної концептуалізації в ААПД через протилежні сфери знань встановлено, що когнітивний аспект феномену концептуально-метафоричної евфемізації через протилежні сфери знань полягає в тому, що такі евфемізми є окремим випадком концептуальної деривації, меліоративний ефект яких досягається в результаті дії когнітивних механізмів стирання межі між протилежними поняттями. За допомогою ТКІ виявлено, що концептуально-метафоричні евфемізми в ААПД базуються на конфлікті абсолютно протилежних смислів, навіть якщо вхідні простори не є протилежними одне до одного. Вважаємо, що евфемізми при такій концептуалізації мають більший евфемістичний потенціал та більший вплив на асоціативне мислення адресатів, що зумовлює виникнення позитивних реакцій на різко негативні явища, результатом чого стає переосмислення цінностей.

б. Застосувавши теорію концептуальної метонімії, ми встановили, що концептуально-метонімічні евфемізми в ААПД, утворюються на основі концептуальної метонімії ЦЛЕ замість ЧАСТИНИ, де цілим виступає широке узагальнене явище з нейтральною конотацією, частиною – негативне явище, яке евфемізується. Отже, нейтральне поняття цілого включає негативне політичне явище. Визначено, що основною лінгвокогнітивною характеристикою цих евфемізмів є неінформативність, оскільки ці евфемізми спрямовані на те, щоб відвернути увагу адресата від негативного політичного факту, включаючи його до більшого, але позитивнішого або нейтрального явища.

З'ясовано, що метафтонімія є метонімічним розширенням джерела або цілі метафори в процесі концептуальної інтеграції. Застосовуючи методикку ТКІ із побудовою концептуальних мереж для виокремлення лінгвокогнітивних характеристик досліджуваних метафтонімічних евфемізмів, ми виявили що метонімічне розширення джерела чи цілі впливає на утворення прихованого евфемістичного смислу і призводить до зміни погляду адресата та його реакції щодо негативного явища. Метонімічні зв'язки як складові метафтонімії в основі евфемізмів скеровують адресата до побудови позитивного сценарію, активізуючи певні елементи з позитивнішої сфери знань порівняно з денотатом. Через метафтонімічну основу евфемізм здатний викликати емоцію та асоціацію, потрібну для завуалювання. Виявлено конфлікт протилежних смислів, який семантично між вхідними просторами не виражається в основі всіх підгруп метафтонімічних евфемізмів, окрім евфемізмів *хабарництва*. З'ясовано, що метафтонімічні евфемізми в ААПД є «прихованими» в дискурсі, такими, що не виділяються, певною мірою межують із денотатом, не ідентифікуються адресатами як евфемізми, стають широковживаними і витісняють прямі найменування. Оскільки досліджувані метафтонімічні евфемізми в ААПД можуть поєднувати протилежні смисли, евфемістичний потенціал цих евфемізмів та вплив на адресата збільшуються.

Концептуально-метафоричні, концептуально-метонімічні та метафтонімічні евфемізми широко використовуються в ААПД, оскільки мають вплив на асоціативне мислення адресатів, викликаючи в них покращені реакції та асоціації щодо негативних політичних дій та соціальних факторів. Евфемізми в ААПД володіють надзвичайно великим потенціалом, виступають зручним засобом маніпуляції та насадження думки, оскільки мають вплив на когніцію людини саме завдяки когнітивним механізмам концептуальної метафори, концептуальної метонімії та метафтонімії. Лінгвокогнітивний аналіз евфемізмів в ААПД дає можливість стверджувати, що евфемізми доволі часто поєднують у собі контрасти, які навіть можуть бути непомітні на перший погляд, які виражені імпліцитно, не відтворені семантично, а тільки досяжні на когнітивному рівні. Отже, основною лінгвокогнітивною характеристикою евфемізмів в ААПД є концептуалізація через протилежні сфери та протилежні смисли. Така тенденція конфлікту протилежних смислів при евфемізації свідчить про зростаючий потенціал евфемізмів в ААПД та про те, що при евфемізації відбувається певна підміна понять, яка сприяє невидимій для адресатів політичній маніпуляції. Концептуальна метафора, концептуальна

метонімія, метафтонімія та концептуальна інтеграція відіграють ключову роль у правильній інтерпретації евфемізмів як потужних механізмів для передачі саме тих ідей, які політики хочуть нав'язати.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямку може бути детальне дослідження лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів інших лексико-семантичних груп, визначення лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів та їхнього впливу на когніцію в рамках психолінгвістики та нейролінгвістики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Небелюк Л. Р. Концептуально-метафорична евфемізація через протилежні сфери знань в американському англомовному політичному дискурсі. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2017. № 2 (15). С. 81–85.

2. Небелюк Л. Р. Лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів брехні англомовного американського політичного дискурсу у світлі теорії концептуальної інтеграції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство). 2017. Вип. 24. С. 234–239.

3. Небелюк Л. Р. Лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів американського англомовного політичного дискурсу, утворених на основі метафтонімії. *Science and Education a New Dimension. Philology*. Budapest, 2019. VII (59). Issue 195. P. 42–45.

4. Небелюк Л. Р. Метафтонімія як основа евфемізмів тіньової економіки в американському англомовному політичному дискурсі. *Іноземна філологія*. 2019. Вип. 132. С. 78–89.

5. Небелюк Л. Р. Концептуальна метонімія в основі евфемізмів американського англомовного політичного дискурсу. *Актуальні питання іноземної філології*. 2020. № 13. С. 124–129.

Наукові праці які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

6. Небелюк Л. Р. Концептуальна метафора “POLITICS IS SPORT” як засіб евфемізації в американському політичному дискурсі. *Філософія мови та нові тенденції в перекладознавстві й лінгвістиці: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 4–5 квіт., 2017 р.)*. Київ: Видавн. центр НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. С. 243–247.

7. Небелюк Л. Р. Когнітивні механізми творення евфемізмів американського англомовного політичного дискурсу. *Актуальні питання вивчення германських, романських і слов'янських мов і літератур та методики викладання іноземних мов: матеріали Всеукр. наук. конф. (м. Вінниця, 25 січ., 2021 р.)*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 72–75.

8. Небелюк Л. Р. Явище евфемізації в контексті сучасної лінгвістики. *Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 29–30 січ., 2021 р.). Одеса: Південноукр. організація «Центр філол. досліджень», 2021. С. 98–102.

АНОТАЦІЯ

Небелюк Л. Р. Лінгвокогнітивні характеристики евфемізмів в американському англомовному політичному дискурсі (на матеріалах публікацій засобів масової інформації 2000-2020 рр.). – На правах рукопису

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04. – германські мови. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів. – 2020.

Дисертація присвячена дослідженню лінгвокогнітивних характеристик евфемізмів в американському англомовному політичному дискурсі. У роботі розглянуто явище евфемізації як окремий випадок концептуальної деривації, меліоративний ефект якої досягається в результаті дії когнітивних механізмів концептуальної метафори, концептуальної метонімії та метафтонімії.

Встановлено позитивні або відносно нейтральні сфери-джерела, за допомогою яких концептуалізуються негативні явища при евфемізації, та виокремлено концептуальні метафори, що є основами досліджуваних евфемізмів. Побудовано концептуальні мережі за теорією концептуальної інтеграції та розкрито процес утворення евфемістичного смислу. Визначено тип концептуальної метонімії в основі досліджуваних евфемізмів. Виявлено метафтонімію в основі евфемізмів, яка виражається метонімічним розширенням джерела або цілі метафори в процесі концептуальної інтеграції

З'ясовано приховані евфемістичні смисли та виявлено тенденцію евфемістичної концептуалізації через конфлікт протилежних смислів. Описано особливості асоціативного сприйняття евфемізмів у політичному дискурсі та їхній вплив на когніцію адресата.

Ключові слова: евфемізм, політичний дискурс, концепт, концептуалізація, концептуальна метафора, концептуальна інтеграція, концептуальна метонімія, метафтонімія, когнітивна лінгвістика, асоціативне сприйняття, конфлікт протилежних смислів.

АННОТАЦИЯ

Небелюк Л. Р. Лингвокогнитивные характеристики эвфемизмов в американском англоязычном политическом дискурсе (на материалах публикаций средств массовой информации 2000-2020 гг.). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. Львовський національний університет імені Івана Франка. – Львов. – 2020.

Диссертационная работа посвящена исследованию лингвокогнитивных особенностей эвфемизмов в американском англоязычном дискурсе. В исследовании рассмотрено феномен эвфемизации как отдельный случай концептуальной деривации, мелиоративный эффект которой достигается в результате действия когнитивных механизмов концептуальной метафоры, концептуальной метонимии и метафтонимии.

Определены позитивные или относительно нейтральные сферы-источники, с помощью которых концептуализируются негативные явления при эвфемизации и выделены концептуальные метафоры, которые есть основаниями исследуемых эвфемизмов. Построены концептуальные сети за теорией концептуальной интеграции и раскрыто процесс образования эвфемистического смысла. Определен тип концептуальной метонимии в основании исследуемых эвфемизмов. Обнаружено метафтонимию в основании эвфемизмов, которая выражается метонимическим расширением источника или мишени метафоры в процессе концептуальной интеграции.

Выявлены скрытые эвфемистические смыслы и обнаружено тенденцию к эвфемистической концептуализации через конфликт противоположных смыслов. Описаны особенности ассоциативного восприятия эвфемизмов в политическом дискурсе и их влияние на когницию адресата.

Ключевые слова: эвфемизм, политический дискурс, концепт, концептуализация, концептуальная метафора, концептуальная интеграция, концептуальная метонимия, метафтонимия, когнитивная лингвистика, ассоциативное восприятие, конфликт противоположных смыслов.

ABSTRACT

Nebeliuk L. R. Linguo-cognitive characteristics of euphemisms in the English language American political discourse (based on publications in mass media of 2000-2020). – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology (PhD): Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Ivan Franko National University of Lviv. – Lviv, 2021.

The thesis investigates linguo-cognitive characteristics of euphemisms in the English language American political discourse, based on the publications in *The New York Times* and *The Washington Post* of 2000-2020. The thesis focuses on establishing cognitive mechanisms in the basis of euphemisms and defining their influence on the addressee's associative comprehension in the political discourse.

The euphemisation phenomenon is observed not only as a substitute of rude and impolite words but also as a substitute of undesirable words or facts with the purpose of veiling. In the research the author follows V. B. Velykoroda's definition of euphemism as the linguist focuses on the fact that euphemisms in the context of modern linguistics become a means of thought alteration and manipulation, as they more often express

phenomena which are not rude or taboos but those which are negatively treated by addressees and which are embarrassing for politicians.

A euphemism is claimed to acquire new functions and extend its sphere of usage on the background of increase of the spectrum of reasons for euphemisation. It has been defined that a political euphemism can be any euphemism in the political discourse which deliberately distorts information comprehension in order to neutralize negative evaluation of a denotatum.

Political discourse has been found to be any speech unit, the subject, addressee or content of which correlates with the sphere of politics. Political discourse is also aimed at gaining and holding power. As the political discourse to a great extent occurs in mass media, articles dealing with politics from periodicals are considered to belong to political discourse as well. It is claimed that euphemisms are greatly used by politicians as, being the result of secondary nomination, euphemism creates a new ameliorated sense and veils any negative phenomenon and is also one of means of manipulation.

It has been established that euphemism as a phenomenon of cognitive derivation is based on such cognitive mechanisms as a conceptual metaphor, conceptual metonymy and metaphonymy. Conceptually-metaphoric euphemisms, conceptually-metonymic and metaphonymic euphemisms influence addressee's associative thinking, causing ameliorated reactions and associations concerning negative political acts and social factors. Therefore, values undergo rethinking and the information comprehension undergoes distortion.

The theories of conceptual metaphor and conceptual integration are used to define linguo-cognitive characteristics of conceptually-metaphoric euphemisms under study. Applying the theory of conceptual metaphor source domains with the help of which negative phenomena are conceptualized in the process of euphemisation have been established. As a result 25 conceptual metaphors in the bases of euphemisms belonging to the following 3 thematic groups have been defined: 1) *euphemisms denoting politicians' negative acts and personality traits*; 2) *war euphemisms*; 3) *economic euphemisms*. In the course of the research a tendency of the euphemistic conceptualization through opposite spheres of knowledge is observed, and a euphemistic conceptualization through similar spheres of knowledge is noticed as well, that is when the knowledge is transferred to the target domains from the source domains belonging to mutual wider spheres of knowledge like medicine, order and education.

Applying the theory of conceptual integration 20 conceptual networks have been built to analyse linguo-cognitive characteristics of the conceptually-metaphoric euphemisms under study. This kind of analysis makes it possible to expose hidden euphemistic senses, based on the integration of incongruous elements in the blended space, which stay invisible applying only conceptual metaphor theory to the analysis. Due to the conceptual integration theory an opposite senses conflict is established (when some phenomenon is conceptualized through the opposite sense) even if conceptual integration takes place between the domains which are not opposite to each other.

In the course of the research through the theory of conceptual metonymy it has been found out that conceptually-metonymic euphemisms under study are based on the

conceptual metonymy WHOLE as PART. This metonymic conceptualization makes euphemisms unnoticeable in the political discourse. Therefore addressees do not distinguish negative phenomena as they are represented as wider more positive or neutral notions including those negative phenomena.

The euphemisms under study belonging to the following thematic groups are considered to be based on metaphonymy: *euphemisms denoting black economy, retreat, dismissal, stealing and bribery*. Using conceptual integration theory conceptual networks have been built for each of the groups of the euphemisms based on metaphonymy and metonymic extension of one of the domains has been traced. Manipulation effect is claimed to be gained due to moving some needed positive aspects in the foreground and leaving negative undesirable ones in the background. In the course of the analyses the opposite senses conflict has been observed as well, which greatly increases euphemistic potential.

Key words: euphemism, political discourse, concept, conceptualization, conceptual metaphor, conceptual integration, conceptual metonymy, metaphonymy, cognitive linguistics, associative comprehension, opposite senses conflict.